RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-722383-II-721/13/JZ

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 13.II.2013

Pan
Jarosław Gowin
Minister Sprawiedliwości
Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Na mocy art. 1 i art. 6 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2011.240.1431) dokonano nowelizacji art. 186 kodeksu karnego skarbowego oraz art. 46 kodeksu karnego wykonawczego. Przepisy art. 186 § 1 k. k. s. oraz art. 46 § 1 k. k. w. otrzymały prawie tożsame brzmienie.

Zgodnie z art. 186. § 1 k. k. s., jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna lub z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, gdy:

1) ukarany oświadczy, że nie podejmie pracy społecznie użytecznej zamienionej na podstawie art. 185 albo uchyla się od jej wykonania, lub
2) zamiana grzywny na pracę społecznie użytecznajest niemożliwa lub niecelowa.

Z kolei w myśl art. 46. § 1 k. k. w., jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna lub z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, gdy:

1) skazany oświadczy, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy społecznie użytecznej zamienionej na podstawie art. 45 albo uchyla się od jej wykonania, lub
2) zamiana grzywny na pracę społecznie użytecznajest niemożliwa lub niecelowa.

W wyniku tej nowelizacji bardzo istotnej zmianie uległy zasady orzekania zastępczej kary pozbawienia wolności za nieuiszczoną grzywnę (por. Lex - komentarz K. Postulskiego do nowego brzmienia art. 46 k. k. w.):

1/ "niemożność" uiszczenia grzywny w takim rozumieniu tego pojęcia, jakie obowiązywało przy interpretacji art. 186 § 1 k. k. s. oraz art. 46 § 1 k. k. w., przestała być przesłanką niezbędną do zarządzenia wykonania kary zastępczej;

2/ bezskuteczność egzekucji nie jest koniecznym warunkiem zarządzenia wykonania kary zastępczej; wystarczająca jest, wynikająca z okoliczności sprawy, ocena, że byłaby ona bezskuteczna;

3/ nie istnieje możliwość warunkowego zawieszenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności;

4/ zastosowanie zastępczej kary pozbawienia wolności w trybie art. 186 § 1 k. k. s. - wobec sprawcy wykroczenia skarbowego, nie jest już obwarowane wymiarem nieściągalnej grzywny. Uprzednio brak spełnienia tego warunku oznaczał konieczność umorzenia grzywny;

5/ uchylony został przepis, który pozwalał na zamianę wykonania orzeczonej zastępczej kary pozbawienia wolności na pracę społecznie użyteczną i na stosowanie korzystniejszych dla skazanego przeliczników przy zamianie kary grzywny na zastępczą karę pozbawienia wolności lub na pracę społecznie użyteczną (art. 47 § 3 i 4 k. k. w);

6/ uległa zmianie terminologia odnosząca się do decyzji sądu z "sąd orzeka wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności" na "sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności"; w ten sposób ujednolicono terminologię, którą ustawodawca posługuje się także w art. 65 § 1 k. k. w. i art. 75 § 1 k. k.

Wprowadzone zmiany wyraźnie łagodzą wymogi potrzebne do zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności. Obowiązek zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności powstaje w wyniku negatywnej oceny możliwości ściągnięcia grzywny w drodze egzekucji oraz niemożliwości lub niecelowości wykonania jej w formie pracy społecznie użytecznej. Nie ma przy tym znaczenia przyczyna niemożności lub niecelowości ściągnięcia grzywny w drodze egzekucji. Wystarczające jest stwierdzenie

faktu niemożności lub niecelowości wykonania grzywny w formie pracy społecznie użytecznej.

Przy ocenie tych rozwiązań warto również uwzględnić społeczne skutki działania nowych przepisów, które w ostatnich miesiącach przedstawiono w licznych doniesieniach medialnych. Tak na przykład autor publikacji w dzienniku „Rzeczpospolita" (J. Kałucki, Kara za pomysły posłów, „Rz." z 29 października 2012 r.) opisuje, jak ostatnia nowelizacja art. 186 kodeksu karnego skarbowego doprowadziła do przymusowego wykonania wobec Joanny W. z O. - samotnej matki dwojga małych dzieci - zastępczej kary pozbawienia wolności za nieuiszczoną grzywnę. Wskazuje jednocześnie, że sposób działania organów państwowych w tej sprawie zbulwersował opinię publiczną.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t. j . : Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 z późn. zm.), zwracam się do Pana Ministra z prośbą o ocenę - po ponad rocznym okresie stosowania - przyjętych w art. 186 § 1 kodeksu karnego skarbowego oraz art. 46 § 1 kodeksu karnego wykonawczego nowych rozwiązań prawnych w zakresie zastępczej kary pozbawienia wolności za nieuiszczoną grzywnę.

Łączę wyrazy szacunku

Irena Lipowicz